20.3.2017

EDUSKUNNAN MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE

(VNS 2/2017 vp)

Lausunto Valtioneuvoston selonteosta ruokapolitiikasta Ruoka2030 Suomi-ruokaa meille ja maailmalle

Päivittäistavarakauppa ry (PTY) kiittää kutsusta tulla kuultavaksi eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokuntaan otsikkoasiassa. Kuulemisen taustamateriaaliksi PTY lausuu kirjallisesti seuraavaa:

Selonteon jatkovalmistelussa on jossain määrin huomioitu lausuntokierroksella esittämämme huoli selonteon painottumisesta liiaksi alkutuotannon asioihin. Edelleen selonteossa on havaittavissa epätasapainoa ja elintarviketeollisuuden, kaupan sekä ravitsemispalveluiden merkitystä ruokajärjestelmän olennaisina osatekijöinä voitaisiin tuoda paremmin esiin. Ruokapolitiikan tulisi luoda edellytyksiä kaupan tehokkaalle toiminnalle niin, että kuluttajaa voidaan palvella kannattavasti koko Suomessa.

Viennin kehittäminen on nostettu osaksi visiota ja vientimahdollisuuksien edistäminen on tuotu osaksi selontekoa, mitä PTY pitää hyvänä asiana. Elintarvikeketjun kaikkien toimijoiden kilpailukyvyn parantaminen on äärimmäisen tärkeää.

Ruokajärjestelmän toimijoiden toimintaedellytysten ja -ympäristön kuvaamisessa oltava tasapuolinen

Alkutuotantoa koskevasta luvusta puuttuu tarkastelu alkutuotannon panosten markkinoista ja niiden vaikutuksesta alkutuotannon kannattavuuteen. Tämä on selkeä puute selonteossa, kun alkutuotannon nousevia kustannuksia on yhä vaikeampaa kompensoida tuotteiden hintaa nostamalla kilpailluilla markkinoilla.

Toisaalta elintarviketeollisuutta koskevassa luvussa ei mainita teollisuuden keskittymisestä ja siitä, miten merkittäviä toimijoita on suhteellisen vähän kaikilla tuotannonaloilla (lihateollisuus, panimot, meijeriteollisuus jne.). Alkutuottajien neuvotteluasema on myös suhteessa teollisuuteen heikko, kun ostajia on vähän. Kaupan osalta selonteossa on kuitenkin todettu kaupan olevan Suomessa

poikkeuksellisen keskittynyttä. Tämä ei itse asiassa pidä paikkaansa, jos vertaillaan muita, samankaltaisia harvaan asuttuja maita. Myös muissa Pohjoismaissa, kuten Ruotsissa ja Norjassa kaupan keskittyminen on samalla tasolla: Vuonna 2015 Ruotsissa kolmen suurimman kaupan yrityksen yhteenlaskettu markkinaosuus oli 87,5 %, Norjassa 93,3 % ja Suomessa 87,6 %.

Selonteossa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että kaikista ketjun toimijoista ja niiden toimintaedellytyksistä esitettäisiin tasapuolinen kuvaus. Elintarvikeketjun kilpailukykytutkimuksen keskeisten havaintojen esiintuominen on tärkeää myös keskusteltaessa arvonlisän jakaantumisesta ketjun toimijoiden kesken.

Nykyinen sääntely-ympäristö heikentää kaupan kilpailukykyä ja vaikeuttaa koko maan kattavan kauppaverkoston säilyttämistä

Kilpailukykytutkimuksessa avataan Suomen kaupan tehokkuutta ja haasteita selontekoa yksityiskohtaisemmin ja PTY:n näkemyksen mukaan tutkimuksen tuloksia voitaisiin tältä osin ottaa enemmänkin selontekoon mukaan.

Esimerkiksi alle 400 neliömetrin myymälöiden kilpailukyvyn heikkeneminen uhkaa elintarvikejakelua pienillä paikkakunnilla. Näiden myymälöiden osuus kaikista Suomen päivittäistavarakaupoista on lähes 60 %, mutta niiden osuus vastaavasti kokonaismyynnistä on alle 20 %. Vuonna 2016 näiden myymälöiden myynti laski 6,9 % prosenttia. Näihin lukuihin sisältyvät harvaan asutuilla alueilla sijaitsevat kyläkaupat, joita Suomessa oli vuonna 2015 enää 284, kun vuonna 2005 niitä oli vielä 611. Erityisesti nämä pienet myymälät kaipaisivat sääntely-ympäristöön merkittäviä helpotuksia, jotka parantaisivat niiden toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi alkoholimonopoli ja lääkkeiden vanhentuneet jakelumallit vievät ostovoimaa taajamiin ja suuriin myymälöihin. Kaavailtu alkoholilain uudistus tulisi saada pikaisesti voimaan.

Toinen tekijä on suurten yhteistyökumppaneiden ratkaisut koskien asiamiesverkostoaan. Veikkaus, Posti ja Alko sekä Matkahuolto ovat suuria, suurelta osin kilpailulta suojattuja toimijoita, joiden asiamiehinä pienet myymälät toimivat. Myymäläverkoston harveneminen uhkaa myös näiden palveluiden saatavuutta. Yhteiskunnan kannalta on tärkeää, että valtakunnallinen kauppaverkosto toimii jatkossakin, mutta nykyinen kehitys uhkaa kaupan yritysten mahdollisuuksia harjoittaa kannattavaa liiketoimintaa monilla pienillä paikkakunnilla. PTY pitää tärkeänä, että edellä mainittujen lainsäädäntöuudistusten lisäksi selontekoon merkitty kyläkauppojen tukemisen selvittäminen etenee pikaisesti.

Ruokahävikin vähentämisessä vapaaehtoisuus on ensisijaista

Ruokahävikin mukaan ottaminen selontekoon on kannatettavaa. Ruokahävikille tulisi luoda selkeä, yksiselitteinen määritelmä ja ottaa se mukaan selonteon sanastoon, josta se tällä hetkellä vielä puuttuu. Hävikin vähentämisessä kuluttajien tietoisuuden ja ruoan arvostuksen lisääminen ovat merkittävässä asemassa. PTY pitää tärkeänä, että hävikkiä pyritään vähentämään, mutta on huolestunut eduskunnassa käsiteltävänä olevan, vain ruoan jakelijoihin kohdistuvan lakialoitteen kaltaisista ehdotuksista. Hävikin vähentämisessä tulee tarkastella koko elintarvikeketjua ja kaikkia toimintoja yhdessä, parantaa hävikin mittaamista ja pyrkiä löytämään

vapaaehtoisia, uusia toimintamalleja hävikin vähentämiseksi. Hävikin vähentämiseen tähtääviä hankkeita on tällä hetkellä meneillään useita ja niiden tuloksien avulla pystytään aikanaan ohjaamaan toimintaa sektorikohtaista lainsäädäntöä tehokkaammin.

Terveysperusteisilla veroilla lisätään yritysten hallinnollista taakkaa

PTY on huolissaan selonteossa esitetystä terveysperusteisten verojen asettamismahdollisuudesta. Ns. sokeriveron perusteiden yksiselitteinen määritteleminen on erittäin vaikeaa ja sen yrityksille aiheuttama hallinnollinen taakka on suuri. Veron toteuttamisen kustannukset suhteessa sillä saavutettaviin hyötyihin ovat suuret. Päivittäistavarakauppa vaikuttaa kansanterveyteen mm. kehittämällä valikoimiaan asiakaslähtöisesti sekä pitämällä terveellistä ravitsemusta ja liikunnallista elämäntapaa esillä viestinnässään. Sekä kauppa että elintarviketeollisuus ovat myös uudistaneet jalostettujen elintarvikkeiden koostumusta kansanterveysnäkökohdat huomioiden.

Markkinatietojen jakamisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen myös jatkossa

Selonteossa otetaan kantaa markkinatietojen nykyistä avoimempaan jakamiseen. Kauppa tarjoaa jo nykyisellään luotettavaa markkinatietoa yhteistyökumppaneilleen. Kauppa on investoinut tiedon keräykseen huomattavasti ja tiedon jakamisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen myös jatkossa. Jaettavan tiedon tulee olla riittävän yleisellä tasolla kilpailuoikeudellisista syistä mm. pienten elintarvikealan toimijoiden myyntitietojen suojelemiseksi.

Lopuksi

PTY pitää selontekoon lausuntokierroksen jälkeen tehtyjä muutoksia pääosin perusteltuina ja selonteon sisältöä ja luettavuutta parantavina. Selonteon tavoitteet ovat kannatettavia ja PTY näkee ehdotetut jatkotoimenpiteet -edellä käsitellyin varaumin- tavoitteita edistävinä.

Ystävällisin terveisin

Päivittäistavarakauppa ry

Kari Luoto
Toimitusjohtaja